

Schwarz Miklós És Nővére

Erzsébet nővéremmel vagyok lefényképezve. A nővérem nem kapott beutazási engedélyt a Szovjetunióba, amikor meg akart látogatni, úgyhogy Budapesten találkoztunk. Nekem is volt egy fényképem, és Erzsébetnek és Ernőnek is volt egy-egy képe. Ez a kép Budapesten készült, 1968-ban.. 1948-ban egy barátom vezető állást ajánlott nekem, szállítási osztályvezetőséget az ungvári gépgyárban. Kapcsolatot kellett tartani más gyárak és vállalatok igazgatóival, a többségük a Szovjetunióból jött, és oroszul beszélt. Elkezdtem dolgozni, és hamar belezökkenem az ügymenetbe. Az egész városban tiszteltek, a főnökség is épített rám. Ott dolgoztam egész életemben. Ungváron nem volt hol laknom. Albérlő lettem, és albérlő voltam egészen öregkoromig. Akkor kaptam önálló lakást, amikor a házat, ahol albérlő voltam, lebontásra ítélték, és elkezdték kiköltöztetni a lakókat. Ez 1989-ben volt. A szovjet ünnepeket otthon nem tartottam meg. A munkahelyen mindig rendeztek bankettet, nem tudtam kihúzni magam. De számomra ezeknek az ünnepeknek semmilyen jelentősége nem volt. A pártba se léptem be. Eleinte mondogatták, hogy be kellene lépni a pártba, de az, hogy hadifogolytáborban voltam, akadályt jelentett, úgyhogy aztán nem is nagyon próbáltak rábeszélni. Én meg nem törtem magam, hogy párttag legyek, mivel

nem nagyon tudtam beleélni magam ebbe az egészbe. A háború után semmit nem tudtam Erzsébet nővéremről. Ő bukkant a nyomomra 1950-ben. Egyszer egy nő keresett otthon. Én akkor éppen munkában voltam, úgyhogy csak üzenetet hagyott és egy csomagot. A csomagban egy kézzel kötött mellény volt, a papíron pedig ennek az asszonynak a címe, aki Huszton lakik [50 kilométerre Ungvártól]. Odautaztam, ő meg elmondta, hogy az ajándékot a nővérem küldte, akivel együtt volt egy svédországi táborban, egy Hemsö nevű városban [Hemsö (Hemsön?) közel 400 kilométerre északra van Stockholmtól, a Botteni-öböl partján. -- A szerk.]. Elmesélte Erzsébet történetét. Amikor a zsidókat a Kárpátaljáról Oszvencimbe [azaz: Auschwitzba] hurcolták, a nővérem is lágerbe került. A szelektálásnál öt évvel fiatalabbnak mondta magát, és 1916 helyett 1921-et diktált be. Ennek köszönhetően nem ölték meg, hanem munkatáborba küldték Oszvencimbe [Auschwitzba]. Amikor 1945 tavaszán a szovjet és az amerikai csapatok támadásba lendültek, a németek a legyengült és beteg foglyokat kivégezték, a többi foglyot pedig -- beleértve a nővéremet is -- a mauthauseni haláltáborba szállították. Néhány nap múlva a tábort fölszabadították az amerikai csapatok. A lágerbeli életéről nem szívesen mesélt. Csak annyit tudok, hogy egyszer gázkamrába küldték. Ott álltak az emberek meztelenül, és várták, mikor engedik rájuk a gázt. És hirtelen kinyílt az ajtó, és egy német tiszt azt mondta nekik, hogy menjenek ki. A gázkamra mellett lengyel zsidók dolgoztak. Adtak neki mindenféle rongyokat, hogy magára kapja. Visszatértek a barakkba. Néhány nap múlva a koncentrációs tábort fölszabadították az amerikai csapatok. A nővérem úgy döntött, hogy semmiképpen nem tér haza. Tudta, hogy Kárpátalja szovjet lett. Azt kérte, hogy küldjék Svédországba. Így került Hemsőbe, ahol megismerkedett azzal az asszonnyal, aki átadta nekem a csomagot. Svédországban, majd Amerikában Elisabethnek hívták, aztán majd Izraelben Lisának. Nem tudott megbirkózni a svéd nyelvvel, és úgy gondolta, hogy nem tud hozzászokni Svédországhoz. Amikor a láger után már elég erősnek érezte magát, azt kérte, hogy küldjék az Egyesült Államokba. Abban reménykedett, hogy talán ott megtalálja apánk fivéreit, akik a [20.] század elején utaztak oda. El sem tudta képzelni, mekkora ország az Egyesült Államok, nem gondolt bele, hogy apánk testvérei megváltoztathatták a családnevüket, esetleg továbbutaztak egy másik országba. Nem is sikerült fölkeresni őket. Az asszony, aki a csomagot átadta nekem, úgy döntött, hogy visszajön Kárpátaljára. A nővérem arra kérte, hogy keressen meg engem, és mondja el, hogy él. Erzsébet megkapta a beutazóvizumot az Egyesült Államokba, és kapott repülőjegyet is. Mindenkinek, aki az Egyesült Államokba utazott, adtak egy táskányi ruhát az első időkre. Erzsébet megérkezett New Yorkba. Senkit nem ismert, nem beszélt angolul, és csak ült a repülőtéren, nem tudta, mitévő legyen. Odament hozzá egy férfi, egy zsidó, és megkérdezte jiddisül, hogy vár-e valakire. A nővérem elmondta neki a történetét. Ez az ember talált neki lakást, és segített munkát keresni. Erzsébet eleinte egy gyárban dolgozott futószalag mellett. Megjelentek az ismerősök, barátok, akik Magyarországról jöttek. Megismerkedett egy zsidóval, Chaim Kleinnel a kárpátaljai Szolyváról. Chaim még a háború előtt elvégezte a jesivát Pozsonyban. A háború alatt munkaszolgálatos volt Ukrajnában. A magyar csapatok visszavonulása után Olaszországba került, onnan az Egyesült Államokba. 1949-ben összeházasodtak. Hagyományos zsidó esküvőjük volt. A nővérem is és a férje is egész életüket a zsidó tradíció szerint élték le. Gyerekük nem volt. 1965-ben találkoztam a nővéremmel. Kért beutazási engedélyt a Szovjetunióba, de nem kapta meg, úgyhogy eljött Budapestre. Akkoriban a kárpátaljai lakosoknak sokkal egyszerűbb volt Magyarországra utazni, mint azoknak, akik a Szovjetunió más részein laktak. Sikerült elutaznom Budapestre, és csaknem egy egész hónapot eltöltöttünk ott a nővéremmel. Erzsébet és a férje, miután nyugdíjba mentek, úgy döntöttek, hogy kivándorolnak Izraelbe. 1986-ban költöztek át Izraelbe.